

Ihmiskaupan tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö

Veikka Laurinanti ja Totti Porthén

9/2024

TIIVISTELMÄ

Veikka Laurinanti ja Totti Porthén: Ihmiskaupan tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jääskeläinen, Antti & Liinamaa, Tuomas

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyö käsittelee ihmiskaupan tunnusmerkistöä ja sen soveltamista oikeuskäytännössä. Ihmiskaupasta on säädetty rikoslain 25 luvun 3 §:ssä. Ihmiskaupparikos on vakavasti yksilön henkilökohtaista vapautta ja itsemääräämisoikeutta loukkaava rikos. Työn tarkoitus on tarjota katsaus ihmiskaupan tunnusmerkistöstä ja selvittää, milloin ihmiskaupan tunnusmerkistön täytyy. Ihmiskaupan tunnistaminen ja siihen liittyvän lainsäädännön soveltaminen on Suomessa vielä varsin uutta.

Tutkimus on toteutettu lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää käyttäen, jolloin keskeisimpinä lähteinä ovat lain esityöt, korkeimman oikeuden ratkaisut ja oikeuskirjallisuus. Lisäksi työssä vertaillaan ihmiskaupan ja sen lähirikosten tunnusmerkistöjen välistä rajanvetoa. Ihmiskaupan lähirikoksia ovat muun muassa paritus ja kiskonnantapainen työsyryntä.

Tutkimuksessa on käytetty kolmea korkeimman oikeuden ratkaisua ihmiskaupasta, joiden avulla on analysoitu ihmiskauppaa koskevaa oikeuskäytäntöä. Ihmiskauppaa on sovellettu oikeuskäytännössä vielä varsin vähän. Ihmiskaupan tunnusmerkistö koostuu kolmesta tekijästä: keinoista, teko-tavoista ja tarkoituksista, joiden tulee olla yhteydessä toisiinsa. Ihmiskauppasäännöstä on ajan kuluessa muutettu tietyiltä osin vastaamaan paremmin kansainvälisiä sopimuksia. Muutoksia säännökseen on tehty lisäksi selkeyttämään lähirikosten ja ihmiskaupan välistä rajanvetoa.

Sivumäärä: 37

Tarkastuskuukausi ja vuosi: syyskuu 2024

Avainsanat: Ihmiskauppa, tunnusmerkistö, oikeuskäytäntö, paritus, kiskonnantapainen työsyryntä

ABSTRACT

Veikka Laurinantti ja Totti Porthén: Essential elements and legal practice of human trafficking

Type of thesis: Research-based thesis

Publicity: Public

Supervisor: Jääskeläinen, Antti & Liinamaa, Tuomas

Degree: Bachelor of police services

The thesis examines the elements of human trafficking and its application in legal practice. Human trafficking is regulated by Section 3 of Chapter 25 of the Finnish Criminal Code. The crime of human trafficking is a serious violation of an individual's personal freedom and autonomy. The purpose of the thesis is to provide an overview of the elements of human trafficking and to clarify when these elements are fulfilled. The recognition of human trafficking and the application of related legislation is still relatively new in Finland.

The research was conducted using a legal dogmatic method, which relies primarily on legislative preparatory materials, Supreme Court decisions, and legal literature. Additionally, the thesis compares the boundary between human trafficking and related crimes. These related crimes include, among others, pandering and extortionate work discrimination.

The study utilizes three Supreme Court decisions related to human trafficking to analyze the legal practice in this context. Human trafficking has been applied relatively infrequently in legal practice. The elements of human trafficking consist of three factors: means, methods, and purposes, which must be interconnected. Over time, the human trafficking legislation has been amended to better align with international agreements. Furthermore, changes have been made to clarify the distinction between human trafficking and related crimes.

Pages: 37

Month and year of review: September 2024

Keywords: Human trafficking, essential elements; statutory definition, legal practice, pandering, extortionate work discrimination

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset	1
1.3 Tutkimusmenetelmä	2
1.4 Aiemmat tutkimukset	4
2 IHMISKAUPPA	5
2.1 Säädöksen taustaa	5
2.2 Ihmiskauppaa sääntelevät kansainväliset sopimukset	5
2.2.1 Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimuksen lisäpöytäkirja	5
2.2.2 Muut YK:n alaiset sopimukset	6
2.2.3 ILO:n sopimukset	7
2.2.4 Euroopan unionin sopimuksia	7
3 IHMISKAUPAN TUNNUSMERKISTÖ	9
3.1 Tunnusmerkistö	9
3.1.1 Ihmiskaupan keinot	10
3.1.2 Ihmiskaupan tekotavat	11
3.1.3 Ihmiskaupan toiminnan tarkoitus	12
3.1.4 Ihmiskaupan rangaistusasteikko	13
3.1.5 Teon kohteena alle 18-vuotias	13
3.1.6 Ihmiskaupan yritys	14
3.1.7 Suostumuksen merkitys	14
3.2 Törkeä ihmiskauppa	14
4 IHMISKAUPAN LÄHIRIKOKSISTA	17
4.1.1 Paritus	17
4.1.2 Kiskonnantapainen työsyryntä	18
5 KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISUT	22
5.1 KKO 2014:80	22

5.2 KKO 2015:89.....	23
5.3 KKO 2022:2.....	25
6 TULOKSET.....	27
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8 POHDINTA.....	30
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme ihmiskauppaa, joka on yksi vakavimmista ihmisoikeusloukkauksista. Ihmiskauppa on rajat ylittävää rikollisuutta ja sitä tapahtuu ympäri maailmaa. Ihmiskauppa on usein piilorikollisuutta, jonka tunnistaminen on hankalaa. Ihmiskauppa voi esimerkiksi olla seksuaalista hyväksikäyttöä, pakkotyötä, pakkoaviolittoja tai elinkauppaa. Uhrit ovat usein heikoita ja haavoittuvassa asemassa, mikä vaikeuttaa heidän auttamistaan. Ihmiskauppa on ajankohtainen aihe, jonka puolesta puhuu mm. se, että Helsingin poliisilaitokselle vuonna 2021 perustettiin valtakunnallinen ihmiskaupparyhmä, jonka päätehtävä on tehostaa ihmiskaupan torjuntaa.

Ihmiskaupan torjuminen edellyttää, että se ensiksi tunnistetaan. Poliisissäkin yleisesti ihmiskaupasta tiedetään aika vähän. Ihmiskauppaa ei ole menneissä opinnoissa käsitelty eikä ihmiskaupan oikeuskäytännöstä ole aikaisemmin tehty opinnäytetyötä, joten halusimme tutustua aiheeseen tarkemmin.

Työn tarkoitus on tarjota ajankohtainen katsaus ihmiskaupan tunnusmerkistöön ja oikeuskäytäntöön. Työssä käymme läpi ihmiskaupan eri muotoja ja niiden tunnusmerkkejä. Analysoimme myös, miten ihmiskauppaan liittyviä rikoksia on käsitelty oikeuskäytännössä.

Tutkimuksessa käsitellään aluksi ihmiskaupan säädöksen taustaa ja ihmiskauppaa säänteleviä kansainvälisiä sopimuksia. Kolmannessa luvussa syvennytään ihmiskaupan tunnusmerkistöön. Aihetta analysoidaan lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden pohjalta. Tämän jälkeen käymme läpi ihmiskaupan ja sen lähirikosten välistä rajanvetoa, mikä auttaa selvittämään eri rikostyyppien välisiä eroja ja yhteyksiä. Viidennessä luvussa analysoimme ihmiskaupan oikeuskäytäntöä kolmen korkeimman oikeuden ratkaisun pohjalta. Kuudes luku esittelee tutkimuksen tulokset, josta siirrytään seitsemänten lukuun tutkimuksen johtopäätöksiin. Tutkimuksen kokonaisuutta pohditaan viimeisessä kappaleessa.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ihmiskaupan tunnusmerkistöä ja sen soveltamista suomalaisessa oikeuskäytännössä. Työn tavoitteena on avata ihmiskaupan tunnusmerkistöä ja keskittyä siihen, milloin ihmiskaupan tunnusmerkistö täyttyy sekä miten ihmiskauppaa on sovellettu oikeuskäytännössä. Lisäksi tutkimuksessa sivutaan ihmiskaupan ja sen lähirikoksien välistä rajanvetoa.

Ensimmäisenä keskeisenä tutkimuskysymyksenä on: Milloin ihmiskaupan tunnusmerkistö täyttyy? Tutkimuksessa pureudutaan siihen, millaisia elementtejä ja olosuhteita tarvitaan, jotta teko täyttää Suomen lain mukaan ihmiskaupan tunnusmerkistön.

Toisena tutkimuskysymyksenä on: Miten oikeuskäytännössä on sovellettu ihmiskauppaa? Työsämme analysoimme suomalaisessa oikeuskäytännössä tehtyjä ratkaisuja ja selvitämme, miten ihmiskaupan rikosnimikettä sovelletaan eri tapauksissa. Oikeuskäytännön osalta käsittelemme tutkimuksessa vain korkeimman oikeuden ratkaisuja. Juuri ihmiskauppaa käsitteleviä korkeimman oikeuden ratkaisuja on toistaiseksi vain kolme, mikä tarkoittaa sitä, että tällä hetkellä ei ole vielä muodostunut kattavaa tietoa ihmiskaupan soveltamiskäytännöistä.

Tutkimuksessa käsitellään myös rajanvetoa ihmiskaupan ja muiden samankaltaisten rikosten, kuten parituksen ja kiskonnantapaisen työsyrynnän välillä. Tavoitteena on selvittää mitkä tekijät erottavat ihmiskaupan sen lähirikoksista.

Näiden kysymysten avulla pyrimme rakentamaan selkeän ja informatiivisen kuvan ihmiskaupan tunnusmerkistöstä ja sen soveltamisesta.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössämme käytämme lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää.

Aluksi tutustutaan käsitteeseen mitä tarkoittaa oikeustiede. Oikeustiede on tiedettä, joka tutkii oikeutta. Oikeuden tutkimuksen tieteenhaarat on mahdollista jakaa kolmeen kategoriaan, joita ovat lainoppi eli oikeusdogmatiikka, oikeusteoria ja oikeuden yleistieteet. (Hirvonen 2011, 21)

Lainopin tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus (Hirvonen 2011, 21). Tolvasen mukaan rikoslainoppi on normatiivista ja yksi sen päämääräistä on helpottaa rikoslain pykälää soveltavien elinten työtä. Tutkimuksen ja tulkinnan kohteena ovat rikossäännökset ja oikeustapaukset. (Tolvanen 2015, 272) Hirvosen mukaan lainopin tehtävänä on perinteisesti ollut systematisointi ja tulkinta. Tulkinnassa otetaan kantaa jonkin oikeusnormin sisältöön eli kantaa otetaan esimerkiksi siihen, minkälaiset teot voisivat täyttää jonkin kriminalisoidun teon tunnusmerkistön. Systematisoinnilla lainopissa tarkoitetaan muun muassa oikeusjärjestelmän yhtenäistämistä rikosoikeuden yleisten oppien, kuten tahallisuuden tai syyllisyyden punnitsemisen kautta. (Hirvonen 2011, 22 ja 25.)

Rikoslainoppi keskittyy rikosoikeudellisten säännösten tulkintaan ja systematisointiin. Se pyrkii uudelleen muotoilemaan lainopillisia ongelmia, osoittamaan systemaattisia yhteyksiä ja jäsentämään olennaisia näkökohtia ongelman ratkaisemiseksi. Tavoitteena on luoda rationaalinen kokonaisuus rikosoikeudellisesta materiaalista. Rikoslainoppi perustuu sääntöihin eli normeihin ja sen tarkoituk-

sena on helpottaa rikoslain normien soveltamista käytännössä. Rikoslainoppi toimii siis oikeuskäytännön kontrollina, sillä kun siinä käsitellään tiettyä ongelmaa, lainkäyttäjien on arvioitava lainopissa esitetyt argumentit. Näin rikoslainoppi tarjoaa käyttökelpoisia argumentteja ja antaa uusia näkökulmia lainkäyttäjille. Käytännön ongelmat voivat haastaa lainopin harjoittajat pohtimaan teoreettisia kysymyksiä uudesta näkökulmasta. Rikoslainopin käsittelemät ongelmat voivat käytännössä osoittautua monimutkaisemmiksi kuin alun perin ajateltiin, mikä vahvistaa sen läheistä yhteyttä käytännön ratkaisutoimintaan ja oikeuskäytäntöön. (Tolvanen 2015, 275–276.)

Hirvosen mukaan laissa voidaan määritellä yleiskielessä käytetyille käsitteille oikeudellinen merkitys, joka saattaa erota yleiskielessä tarkoitetusta käsitteestä. Tästä toimii esimerkkinä tahallisuus. Lakitekstin tulkitsijan tulee olla tietoinen siitä, onko lakitekstin käsitteillä erityinen oikeudellinen merkitys. Lakitekstiä tulkittaessa ei saa jättää jotakin sen osaa merkityksettömäksi. Hirvonen mainitsee teoksessaan erilaisia tulkintametodeja, joiden avulla tulkitaan erilaisia lakitekstejä, kuten historiallisen tulkinnan, joka tulee kyseeseen esimerkiksi tulkittaessa lain esitöitä. Lain esitöiden avulla voidaan selvittää, mitä lainsäätäjä on lakitekstin käsitteillä tarkoittanut. Yhtenä tulkintametodina voidaan pitää lain sananmuodon mukaista tulkintaa. Sananmuodon mukaisessa tulkinnassa pysytellään yleiskielen antamissa merkityksissä käsitteille, ja Hirvonen teoksessaan korostaa, että oikeuskäytännössä ei tulisi antaa yleiskielessä käytetyille käsitteille muita merkityksiä ilman riittäviä perusteita. (Hirvonen 2011, 38–39.)

Rikoslainopin tehtävänä nähdään tulkintasuositusten esittäminen. Tutkija esittää näkemyksensä siitä, miten lakia tulisi tulkita oikeuslähteisiin perustaen. Tolvanen viittaa tekstissään Alf Rossin ennusteoriaan, jonka mukaan voimassa oleva oikeus muotoutuu pääasiassa tuomioistuinten ja muiden lainkäyttäjien ratkaisujen kautta. Rikoslainopillisen tutkimuksen lähteinä käytetään mm. säädöstekstejä, hallituksen esityksiä, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. (Tolvanen 2015, 276)

Hirvosen mukaan toisinaan oikeusnormit voivat olla keskenään ristiriidassa ja tulkinnan avulla voidaan nämä ristiriidat välttää. Ristiriitaa oikeusnormien välillä ei ole, jos ristiriita ratkeaa tulkinnalla. Mikäli kuitenkin ristiriitaa on edelleen oikeusnormien välillä, voidaan ristiriita ratkaista esimerkiksi menetelmillä, jotka ovat myös Hirvosen mukaan normeja. Normeja, joilla ristiriita ratkaistaan, on esimerkiksi eri oikeusnormien hierarkkinen järjestys, jossa korkeammalla hierarkiassa oleva oikeusnormi syrjäyttää alemman oikeusnormin. Lisäksi joissain tapauksissa uudempi normi syrjäyttää vanhemman normin. (Hirvonen 2011, 40–41.)

Hirvonen teoksessaan kertoo, että oikeuslähteoppi määrittää sen, mitä lähteitä lainopissa tulkitaan ja systematisoidaan. Hirvosen mukaan oikeuslähteet eivät itsessään ole metodeja. Oikeuslähteet ovat perusteita, joista tulkinta tehdään. Oikeuslähteet voidaan jakaa auktoriteettilähteisiin ja asialähteisiin. Auktoriteettilähteestä esimerkkinä on laki, lain esityöt ja tuomioistuinten ratkaisut.

Asialähde on esimerkiksi maan tapa. Hirvonen mainitsee teoksessaan Aulis Aarnion tekemän jaon oikeuslähteiden velvoittavuudesta. Aarnio on jakanut oikeuslähteet vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin (Hirvonen 2011, 41–43.)

1.4 Aiemmat tutkimukset

Suomessa ihmiskaupasta on tehty vähän oikeustieteellistä tutkimusta (Koivukari ym. 2022, 14). Venla Roth on kirjoittanut aiheesta useamman tutkimuksen vuosina 2007–2011. Myöskin Minna Kimpimäki on tehnyt ihmiskaupasta oikeustieteellistä tutkimusta.

Aiempaa oikeusdogmaattista tutkimusta ammattikorkeakoulutasolla ei löydy, mutta monia ihmiskauppaa yleisenä ilmiönä käsitteleviä opinnäytetöitä on tehty. Esimerkiksi Matias Halttusen sekä Kati Halttusen opinnäytetyö *Ihmiskauppa Suomessa: Suomen Pelastusarmeijan toimijoiden käsityksiä ihmiskaupasta* vuodelta 2023 käsittelee Suomen Pelastusarmeijan toimijoiden näkökulmia ihmiskauppaan (Halttunen ja Halttunen 2023). Lisäksi ihmiskaupan uhrien käsittelyyn ja toipumisen edistämiseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty. Esimerkiksi Sini Smedsin ja Annika Ahon tekemä opinnäytetyö *Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla: Edistävät ja estävät tekijät uhrin toipumiselle* tutkittiin ihmiskauppaa ilmiönä ja erilaisia uhrin toipumiseen vaikuttavia tekijöitä (Smeds ja Aho 2021). Ihmiskaupparikosten esitutkintaa ja sen haasteita käsittelee muun muassa Hakkarainen ja Herranen opinnäytetyössään *Näkökulmia ihmiskaupparikosten esitutkinnan haasteita ja valtakunnallisen ihmiskaupparyhmän tarpeellisuudesta* (Hakkarainen ja Herranen 2021).

2 IHMISKAUPPA

2.1 Säädöksen taustaa

Suomessa ihmiskaupan rikosoikeudelliseen sääntelyyn herättiin varsin myöhään. Vielä 2000-luvun alussa Suomessa pidettiin tarpeettomana ihmiskaupan erillistä kriminalisointia. Parituksen, vapaudenriiston ja silloisen ihmisryöstön ajateltiin riittävän eli ei koettu tarvetta kokonaan uudelle rikosnimikkeelle. (Koivukari ym. 2022, 12.) Kansainväliset velvoitteet ja Euroopan unionin rikosoikeudellinen yhteistyö ovat pitkälti ohjanneet Ihmiskaupan sääntelyn kehittämistä Suomessa. Suomen rikoslakiin (39/1889) lisättiin ihmiskauppaa koskevat rangaistussäännökset vuonna 2004 (650/2004).

Ihmiskauppaa koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2015 (1177/2014). Uudistuksen tarkoitus oli selventää parituksen ja ihmiskaupan välistä rajaa sekä varmistaa, että Suomen lainsäädäntö vastaa kansainvälisiä velvoitteita. (HE 103/2014 vp, 46.)

Vaikka ihmiskauppa on erittäin vakava ihmisoikeusloukkaus, niin sen soveltamiskäytäntö on Suomessa ollut vähäistä. Esitutkintaviranomaisen tietoon ihmiskaupparikoksia tulee vain harvoja, joskin tapausten määrä on kuitenkin viime vuosina ollut nousussa. (Koivukari ym. 2022, 13.) Vuonna 2019 esitutkintaviranomaisen tietoon tuli ihmiskaupparikoksia törkeä tekomuoto mukaan lukien yhteensä 79 kappaletta (tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto 2020). Osaltaan tämä kuvastaakin ihmiskaupparikosten paljastamiseen liittyviä haasteita ja niiden monimutkaisuutta. Lisäksi juuri ihmiskauppaa koskevia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä on vain kolme. Ratkaisut ovat KKO 2014:80, KKO 2015:89 ja KKO 2022:2. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa ei vielä ole paljon oikeudellista tietoa ihmiskaupan soveltamiskäytännöstä. (Koivukari ym. 2022, 14.)

2.2 Ihmiskauppaa sääntelevät kansainväliset sopimukset

2.2.1 Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimuksen lisäpöytäkirja

1990 –luvun lopulla havahduttiin kansainvälisesti rajat ylittävään järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Vuonna 2006 säädettiin kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen lisäpöytäkirja ihmiskaupan sääntelyä varten. Tämän lisäpöytäkirjan tarkoituksena on ehkäistä, torjua ja rangaista erityisesti naisia ja lapsia kohtaan kohdistuvaa ihmiskauppaa. Lisäksi se määrittelee ihmiskaupan kansainvälisesti ja laajasti ensimmäistä kertaa. (Jokinen ym. 2011, 27.)

Lisäpöytäkirjaa kutsutaan Palermon lisäpöytäkirjaksi. Lisäpöytäkirjan 3 artiklassa määritellään ihmiskauppa seuraavasti: “ihmiskauppa” tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäyttöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen. “ (SopS 71/2006.)

Lisäpöytäkirja sisältää myös ihmiskaupan uhrien auttamisen ja suojelun perusteet (art. 6-8), Miten ihmiskauppaa voidaan ehkäistä (art. 9), miten kukin sopimusvaltio ryhtyy lainsäädännöllisiin ja muihin tarvittaviin toimenpiteisiin rajalla (art. 10). Kymmenennessä artiklassa käsitellään myös muun muassa viranomaisten välistä yhteistyötä ihmiskaupan torjumisessa. (SopS 71/2006.) Pöytäkirja on ohjannut Suomen lainsäädäntöä ihmiskaupan osalta.

2.2.2 Muut YK:n alaiset sopimukset

1900-luvun alkupuoliskolla YK laati useamman sopimuksen koskien ihmiskauppaa. Alkuun 1900-luvun alussa laadittiin kaksi sopimusta orjakaupan kieltämiseksi. Tarkemmin ne koskivat ns. valkoisen orjakaupan ehkäisemistä, mikä tarkoitti etenkin naiskauppaa ja kasvavaa prostituutiota. 1920- ja 1930-luvuilla tuli voimaan kaksi sopimusta, ensimmäinen koski naisten ja lasten kaupan kieltämistä ja toinen naisten kaupan kieltämistä. Aiempia sopimuksia kattavampi yleissopimus hyväksyttiin vuonna 1949 koskien ihmiskauppaa ja toisen prostituutiosta hyötymistä. Sen mukaan prostituutio on kriminalisoitavaa myös silloin kun prostituutio tapahtuu henkilön omalla suostumuksella. Kyseinen sopimus astui Suomessa voimaan 1972. (Jokinen ym. 2011, 28-29.)

Samaan aikaan kun nämä ihmiskaupan seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat sopimukset luotiin, laadittiin useita orjuuden kieltäviä sopimuksia. Myös YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa vuonna 1948 todetaan orjuus ja kaikki orjakaupan muodot kiellettäväksi. Vuoden 1966 YK:n yleissopimus kieltää orjuuden ohella myös pakkotyön (art. 8). Sopimusta täydentää YK:n rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, joka takaa kaikille oikeuden työhön, vapauden valita työ, oikeudenmukaiset ja tyydyttävät työehdot, suojan työttömyyttä vastaan, saman palkan samasta työstä sekä oikeudenmukaisen ja riittävän palkan (art. 5). (Jokinen ym. 2011, 29.)

2003 astui voimaan YK:n kansainvälinen yleissopimus koskien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsenten oikeuksien suojelua. Sopimuksessa korostetaan kaikkien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsenten ihmisoikeuksien kunnioittamista. Lisäksi se velvoittaa sopimusosapuolia tarjoamaan siirtotyöläisille perheineen yhtenevää suojelua ja kohtelua kuin muille yhteiskuntansa jäsenille.

Kuitenkaan suurin osa EU-maista, Suomi mukaan lukien, ei ole ratifioinut sopimusta sillä sitä ei Suomen lainsäädännön näkökulmasta pidetä välttämättömänä. (Jokinen ym. 2011, 29.)

2.2.3 ILO:n sopimukset

Kansainvälinen työjärjestö ILO ei ole sopimuksissaan suoraan säännellyt ihmiskauppaa. ILO on kuitenkin kriminalisoinut pakollisen työn laittoman käytön ILO:n yleissopimuksessa numero 29, vuonna 1930. Tämän sopimuksen mukaan pakollinen työ tarkoittaa "kaikenlaista työtä tai palvelusta, joka jonkin rangaistuksen uhalla vaaditaan joltakin henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut" (art. 2). Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1935 (SopS 44/1935). ILO:n sopimus vuodelta 1957 velvoittaa sopimusvaltioita lakkauttamaan pakollinen työ sen kaikissa muodoissa. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1960 (SopS 17/1960). (Jokinen ym. 2011, 28.)

ILO:n vuoden 1999 yleissopimus numero 182 lapsityön pahimpien muotojen kieltämisestä ja niiden välittömästä poistamisesta sisältää myös pakkotyön (art. 3). Yleissopimus numero 182 ratifioitiin Suomessa vuonna 2000 (SopS 16/2000). (Jokinen ym. 2011, 28.)

2.2.4 Euroopan unionin sopimuksia

Euroopan unionin neuvoston ihmiskaupan torjuntaa koskevassa puitepäätöksessä vuodelta 2002 veloitetaan jäsenmaita yhtenäiseen ihmiskaupan torjuntaan ja yhtenäiseen ihmiskaupan määritelmään. Puitepäätös on Palermon lisäpöytäkirjan määritelmän mukainen lukuun ottamatta sitä, ettei se ulotu elinkauppaan liittyvään ihmiskauppaan. Puitepäätöksen mukaan uhrin suostumus hyväksikäyttöön on merkityksellinen, jos ihmiskaupan keinoja on käytetty suostumuksen saamiseen. (Jokinen ym. 2011, 29.)

Vuoden 2002 Euroopan unionin neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS ihmiskaupan torjunnasta korvasi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU. Direktiivissä ihmiskaupan määritelmä on seuraava:

Hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuva henkilöiden värvääminen, kuljettaminen, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen, mukaan lukien näihin henkilöihin kohdistuvan määräys vallan vaihtaminen tai siirtäminen, voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla taikka toista henkilöä määräysvallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla.

Direktiivissä veloitetaan jäsenmaita kriminalisoimaan äsken mainitut teot tahallisesti tehtynä. Direktiivissä otetaan kantaa hyväksikäytön määritelmään ihmiskauppateoissa. Direktiivissä hyväksikäyttöksi katsotaan kerjäämiseen pakottaminen pakollisen työn tai palveluksen muodossa.

(2011/36/EU, art. 2, kohdat 1 ja 2.) Oikeusministeriön mietinnässä 2012 liittyen uuteen ihmiskauppadirektiiviin katsottiin, että silloin voimassa ollut Suomen rikoslain ihmiskauppasäännös vastasi pääosin kansainvälisiä veloitteita. Mietinnössä nostettiin kuitenkin esille silloin voimassa ollut "ottaa toisen valtaansa" tekotapa. Mietinnössä katsottiin, että riittävää olisi, että katsottaisiin tekijän ottavan uhrin määräysvaltaansa. (Oikeusministeriö, 2012.)

3 IHMISKAUPAN TUNNUSMERKISTÖ

3.1 Tunnusmerkistö

Rikoslain 25 luvun 3 §:n (9.7.2004/650) mukaan

“Joka

- 1) käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka toista painostamalla,
- 2) erehdyttämällä toista tai tämän erehdystä hyväksi käyttämällä,
- 3) maksamalla korvauksen toista määräysvallassaan pitävälle henkilölle tai
- 4) ottamalla vastaan sellaisen korvauksen

ottaa toisen määräysvaltaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamiseksi 20 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudoksien poistamiseksi, on tuomittava ihmiskaupasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

(8.7.2022/723)

Ihmiskaupasta tuomitaan myös se, joka ottaa määräysvaltaansa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa, vaikka mitään 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettua keinoa ei olisi käytetty. (19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.”

Ihmiskaupan rangaistussäännöksen lisäämistä rikoslakiin käsiteltiin hallituksen esityksessä 34/2004. Ihmiskaupan nimenomaisen rangaistussäännöksen lisäämistä rikoslakiin nähtiin tarpeelliseksi erityisesti 1990-luvun Euroopan valtiollisessa rakenteessa tapahtuneiden muutosten perusteella. Esimerkiksi vapaa liikkuvuus Euroopan unionin sisällä vaikutti ihmiskaupan nimenomaisen rangaistussäännöksen tarpeellisuuteen Suomen rikoslaissa. Lisäksi monet kansainvälisissä sopimuksissa, kuten Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (Palermion yleissopimuksen) määritellyt yleisvelvoitteet vaativat lainsäädännön päivittämistä ajantasaisemmaksi ihmiskaupan torjumiseksi. (HE 34/2004 vp, 6.)

Ihmiskaupan rangaistussäännös on kolmiosainen. Säännöksessä kerrotaan ihmiskaupan tekotavat, keinot ja tarkoitus. Näiden kaikkien kolmen täytyy teossa täytyä, jotta tekoa voidaan pitää säännöksen mukaisena ihmiskauppana. Lisäksi näiden osatekijöiden välillä on oltava yhteys, säännöksessä mainittujen keinojen on täytynyt johtaa säännöksessä mainittujen tekotapojen käyttämiseen, jotta tekoa voidaan pitää ihmiskauppana. Teko on tehtävä tahallisesti ja tahallisuuden tulee ulottua tekotapaan, keinoihin sekä tarkoitukseen. (HE 34/2004 vp, 93.) Ihmiskaupan keinojen ei tarvitse olla käytössä alusta asti, vaan teko voi muodostua ihmiskaupaksi uhrin esimerkiksi halutessa lopettaa toiminnan (HE 103/2014 vp, 50).

3.1.1 Ihmiskaupan keinot

Ensimmäisenä ihmiskaupan keinona säädöksessä mainitaan toisen riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttöä taikka toisen painostamista. Painostaminen ei ollut alkuperäisessä ihmiskaupan rangaistussäännöksessä, vaan se lisättiin lain vuoden 2015 uudistuksessa. Riippuvaisella asemalla tarkoitetaan esimerkiksi perhe-, vuokra- tai velkasuhdetta, jotka ovat johtaneet riippuvaiseen asemaan. Riippuvainen asema voi olla rikosentekijään tai kolmanteen osapuoleen, joka hyödyntää tätä riippuvaista asemaa. Riippuvaisen aseman hyväksikäyttöksi katsotaan myös se, jos hyväksikäytetään uhrin lähiomaisen riippuvaista asemaa, jotta uhri saatetaan ihmiskaupan kohteeksi. Lisäksi riippuvainen asema voi lain esitöiden perusteella syntyä esimerkiksi huumausainneiden käyttäjän riippuvaisesta asemasta huumausainneiden toimittajaan. (HE 34/2004 vp, 93.)

Turvattomassa tilassa uhri voi olla lain esitöiden mukaan esimerkiksi pakolaisuuden, vakavan sairauden tai nuoren iän takia. Myös läheisen vakava sairaus tai päihteiden käyttö voi johtaa uhrin turvattomaan tilaan. Lisäksi uhrin vaikea sosiaalinen asema voi johtaa turvattomaan tilaan. Vaikea sosiaalinen asema voi johtua esimerkiksi aiemmasta työskentelystä prostituoituna tai muusta syystä. Myös aiemmin koettu seksuaalinen väkivalta tai laiminlyönti voi vaikuttaa turvattomuuteen. Tämän säännöksen ensimmäisen kohdan perusteella voidaan katsoa myös tekijäksi henkilö, joka vastaa ihmiskauppaan liittyvästä henkilön majoittamisesta, kuljettamisesta tai vastaanottamisesta sen sijaan, että henkilön katsottaisiin syyllistyneen avunantoon. Henkilön voidaan katsoa olevan riippuvaisessa asemassa tai turvattomassa tilassa näihin henkilöihin nähden sen jälkeen, kun henkilö on luovutettu kuljetettavaksi pykälässä mainittuja tarkoituksia varten. (HE 34/2004 vp, 93–94.)

Painostaminen lisättiin ihmiskaupan rangaistussäännökseen 2015 uudistuksella ja painostaminen poistettiin samassa yhteydessä parituksen rangaistussäännöksestä (Koivukari ym., 2022, 36). Painostamisen katsotaan liittyvän tilanteeseen, jossa rikosentekijä on uhria voimakkaammassa asemassa ja tähän perustuen voimakkaasti taivuttaa uhria. Voimakkuudella voidaan lain uudistuksen esitöiden mukaan tarkoittaa sekä painostuksen intensiteettiä, että painostuksen pitkäkestoisuutta

tai molempia. Painostukseen voi liittyä kiristämisen tai uhkaamisen keinoja. Kuitenkin painostamisella ei tässä yhteydessä tarkoiteta väkivallalla uhkaamista, joka sisältyy törkeään ihmiskaupan rangaistussäännökseen ja vaikuttaa rikoksen ankarampaan arviointiin. Tilannetta, jossa kohdehenkilön huomio kiinnitettäisiin mahdollisuuteen tienata rahaa esimerkiksi prostituutiolla, ei itsessään olisi lain esitöiden mukaan painostamista. (HE 103/2014 vp, 50.)

Toinen keino ihmiskaupan rangaistussäännöksessä on erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksi käyttäminen. Tässä yhteydessä erehdyttämällä tarkoitetaan lain esitöiden mukaan harhaanjohtamista. Erehdyttäminen voi tulla kyseeseen, vaikka kohdehenkilö olisikin tietoinen esimerkiksi työn sisällöstä, jos hänelle on annettu valheellista tietoa esimerkiksi työolosuhteista tai työstä saatavasta korvauksesta. Erehdyttämisen tulee kuitenkin liittyä olennaisiin seikkoihin eikä esimerkiksi pientä poikkeamaa sovitusta korvauksesta katsottaisi tässä yhteydessä tarkoitetuksi erehdyttämiseksi eikä tekoa näiltä osin siis käsiteltäisi ihmiskauppa rikoksena. (HE 34/2004 vp, 94.)

Kolmantena keinona on korvauksen maksaminen henkilöä määräysvallassaan pitävälle. Tällä tarkoitetaan sitä, että uhri "ostettaisiin" käyttöön häntä määräysvallassaan pitävältä henkilöltä. Korvauksen antaminen tulisi kyseeseen silloinkin, kun korvaus maksetaan välikädelle. Tämä vaatii kuitenkin sen, että henkilöä määräysvallassaan pitävä antaa korvauksen johdosta suostumuksensa kaupalle. Pelkän korvauksen maksamisen itsessään ilman tosiasiallista henkilön hallinnan siirtoa ei katsota täyttävän tekoa vaan tuolloin kyseeseen tulee yritysasteinen teko. (HE 34/2004 vp, 94.)

Neljäntenä keinona on se, että toista määräysvallassaan pitävä ottaa vastaan korvauksen ja antaa sen johdosta suostumuksen henkilön hallinnan siirtämisestä ja se johtaa henkilön hallinnan tosiasialliseen siirtymiseen. Aiemmin mainitussa kolmannessa keinossa on siis kyse ostamisesta ja neljännessä keinossa on kyse myymisestä. Neljännen keinon osalta pätee samanlainen kriteeristö teon täyttymisen osalta, kun kolmannessakin keinossa. (HE 34/2004 vp, 94.)

3.1.2 Ihmiskaupan tekotavat

Ensimmäinen tekotapa on toisen määräysvaltaan ottaminen. Tekotapaan sisältyi aiemmin "ottaa toisen valtaan". Tällä tarkoitettiin pidemmälle menevää toimintaa, kun pelkässä vapaudenriistossa. Ottamisella toisen valtaan tarkoitetaan henkilön vapauden menetyksen lisäksi sitä, että henkilö joutuu valtaan ottajan määräysvallan alaiseksi. (HE 34/2004 vp, 95.) Toisen valtaan ottamis- tekotapa tuli ennen ihmiskauppa rangaistussäännöstä olemassa olleesta ihmisryöstö rangaistussäännöksestä, jonka törkeä ihmiskauppa rangaistussäännös korvasi (Melander, 2022). Myöhemmin todettiin, että tekotavan kynnys oli noussut liian korkeaksi ja "ottaa toisen valtaan" korvattiin "ottaa toisen määräysvaltaansa". Toisen määräysvaltaan joutumisella katsotaan syntyvän pääasiassa sitä, että käytetään henkilön riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa ja näiden ihmiskaupan keinojen avulla otetaan henkilö määräysvaltaan. Toisen määräysvaltaan ottaminen ihmiskaupan keinoilla on uhrin

psykologista kontrollointia. Lisäksi ulkomaisen ihmiskaupan uhrin tapauksessa määräysvaltaan ottaminen voi näkyä esimerkiksi siten, että häneltä otetaan pois hänen passinsa. (HE 103/2014 vp, 51.)

Toinen tekotapa säännöksessä on toisen värvääminen. Värväämisellä tarkoitetaan toisen houkuttelemista tai pyytämistä ihmiskaupan kohteeksi. Värväämisen katsotaan toteutuvan vasta, kun uhri on suostunut. Suostumuksen katsotaan toteutuneen, kun uhri on ryhtynyt joihinkin tätä osoittaviin toimiin, kuten lähteneen matkalle, jonka tarkoituksena on seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuminen. (HE 34/2004 vp, 95.) Lain esityötä lukiessa tämän tekotavan osalta tulee huomioida ihmiskauppa rangaistussäännökseen mainitut ihmiskaupan keinot siltä osin, että ihmiskauppaan voi syyllistyä erehdyttämällä uhria, jolloin tietoisuutta ihmiskaupan kohteeksi joutumisesta ei voida uhrilta edellyttää. Värväämistä käsitellään tarkemmin korkeimman oikeuden ratkaisuisissa KKO 2014:80 ja KKO 2015:89.

Kolmantena tekotapana säännöksessä on erilaisia henkilön siirtämiseen liittyviä tekotapoja, joilla on koitettu vastata erityisesti yli valtion rajojen tulevaan ihmiskaupparikollisuuteen ja sen erilaisiin ilmenemismuotoihin. (Melander, 2022.) Siirtämiseen liittyvät tekotavat säännöksessä ovat luovuttaminen, kuljettaminen, vastaanottaminen ja majoittaminen. Ihmiskaupan uhrin voi luovuttaa uhria määräysvallassaan pitävä sekä kolmas osapuoli. Luovutus voi tapahtua korvauksen kanssa tai korvauksetta. Kuljettamisella tarkoitetaan uhrin kuljettamista missä tahansa vaiheessa matkaa sisältäen siis myös kuljetuksen esimerkiksi johonkin välitappiin. Samoin myös vastaanottaminen ja majoittaminen sisältää vastaanottamisen/majoittamisen missä tahansa vaiheessa matkaa tai matkan päätepisteessä. Majoittamisen osalta katsottiin, että majoittaja ei välttämättä pidä uhria määräysvallassaan ja näin ollen se tuli lisätä erillisenä tekotapana säännökseen. (HE 34/2004 vp, 95.)

3.1.3 Ihmiskaupan toiminnan tarkoitus

Ihmiskauppa voidaan toteuttaa neljässä tarkoituksessa. Ensimmäinen tarkoitus on saattaa henkilö rikoslain 20 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Kysymyksessä on siis henkilön saattaminen parituksen kohteeksi. Siihen rinnastettavalla seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa suunniteltuja sukupuoliyhteyksiä on toistuvasti tai ne ovat tahdonvastaisia. Mikäli hallinta tapahtuu yksittäistä seksuaalirikosta varten, kyseessä on seksuaalirikos eikä tekoa käsitellä ihmiskauppa rikoksena. Lisäksi mikäli kohdehenkilöä on tarkoitus käyttää pornografiaan liittyvissä tarkoituksissa voi kyseen tulla ihmiskauppa, vaikka kyseessä ei olisikaan rikoslain mukaan rangaistava pornografia. Tämä edellyttää yli 18-vuotiaan uhrin kohdalla sitä, että teon laajuus on rinnastettavissa prostituutiioon. (HE 34/2004 vp, 96.) Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2015:89 pohditaan, onko tapahtumassa kyse ihmiskauppasäännöksessä tarkoitettusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Toinen tarkoitus on henkilön saattaminen pakkotyöhön. Pakkotyöllä tarkoitetaan kaikenlaista työtä, jossa vaaditaan jonkin rangaistuksen uhalla henkilöltä työtä tai palvelua, johon mainittu henkilö ei ole suostunut. (HE 34/2004 vp, 96–97.)

Kolmantena tarkoituksena on saattaa henkilö ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. Lain esitöissä katsotaan ihmisarvoa loukkaavat olosuhteet kulttuuri- ja aikasidonnaisina. Ihmisarvoa loukkaaviksi olosuhteiksi katsotaan kuitenkin esimerkiksi velkaorjuus, jossa velallinen on sitoutunut velan vakuudeksi tekemään henkilökohtaisia tehtäviä, jos tehtävät eivät vaikuta velan maksamiseen kohtuullisessa suhteessa tai tehtävien kestoa tai luonnetta ei ole määrätty. Lisäksi ihmisarvoa loukkaavina olosuhteina voidaan pitää sitä, että teon tarkoituksena on saattaa uhri esimerkiksi kerjäämään tai tekemään rikollisia tekoja. (HE 34/2004 vp, 97.)

Neljäntenä teon tarkoituksena on elimien ja kudosten poistaminen. Alkuperäisessä säädöksessä vaatimuksena oli, että tämä tehtiin taloudellisessa hyötymistarkoituksessa. Taloudellinen hyötymistarkoitus poistettiin lain 2015 uudistuksessa. Näin lainsäädäntö saatiin paremmin vastaamaan kansainvälisiä velvoitteita. Uudistusta perusteltiin sillä, että elinten poistamiseen ihmiskauppatarkoituksessa voi olla muitakin syitä, kun taloudellinen hyötyminen. (HE 103/2014 vp, 51.)

3.1.4 Ihmiskaupan rangaistusasteikko

Ihmiskaupasta tuomitaan vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Lain esitöissä katsotaan, että ihmiskauppa tekoa tulee arvioida törkeämpänä, kun esimerkiksi törkeää vapaudenriistoa, ihmiskauppaan sisältyvän hyväksikäytön ja erityisen moitittavan tarkoituksen takia. Törkeästä vapaudenriistosta tuomitaan vankeutta neljästä kuukaudesta neljään vuoteen. Rangaistusasteikko ihmiskauppasäännöksessä on kohtalaisen laaja. Lain esitöissä mainitaan, että rangaistusta määritettäessä tulisi ottaa huomioon esimerkiksi uhrin asema, uhrille aiheutuneet vahingot sekä minkälaisia tekotapoja teossa on käytetty. (HE 34/2004 vp, 98.)

3.1.5 Teon kohteena alle 18-vuotias

Ihmiskaupan rangaistussäännöksessä on erillinen momentti, joka koskee tapauksia, joissa ihmiskaupan uhri on alle 18-vuotias. Alle 18-vuotiaan kohdalla ihmiskaupan tunnusmerkistö täyttyy lievemmin perustein. Alaikäisen kohdalla ei vaadita, että teko täyttäisi 1 momentin 1–4 kohdissa tarkoitettuja keinoja eli esimerkiksi toisen riippuvaisen aseman hyväksikäyttöä. Aiemmin mainittuja tekotapoja ja tarkoitusta tulkitaan kuitenkin samalla tavoin, kun aiemmin kerrottu. Alle 18-vuotiaden katsotaan olevan laajemmin suojeltuja, kun muut. Tämän takia erillinen lievemmin täyttyvä tunnusmerkistö päätettiin lisätä erillisenä momenttina ihmiskaupan rangaistussäännökseen. (HE 34/2004 vp, 98–99.)

3.1.6 Ihmiskaupan yritys

Ihmiskaupan yritys on määritetty rangaistussäännöksessä rangaistavaksi. Lain esitöissä katsotaan, että ihmiskauppa teon tunnusmerkistö täytyy jo suhteellisen aikaisessa vaiheessa, eikä täyttynyt teko vaadi esimerkiksi sitä, että uhri on jo tosiasiallisesti joutunut prostituution uhriksi. Yritystestistä teosta esimerkkinä lain esitöissä mainitaan kuitenkin esimerkiksi toteutumaton henkilön ostaminen. (HE 34/2004 vp, 99.)

3.1.7 Suostumuksen merkitys

Lain esitöissä otetaan kantaa ihmiskaupan kohteen antamaan suostumukseen. Hallituksen esityksessä 34/2004 katsotaan, että lähtökohta suostumuksen antamiselle on se, että suostumus annetaan vapaaehtoisesti, se on etukäteen annettu ja riittävän täsmällinen. Suostumusta ei voida pitää lähtökohtaisesti pätevänä, koska ihmiskaupaksi katsotussa teossa käytetyt keinot ovat sen laatuisia. Hallituksen esityksen mukaan alle 18-vuotiaan lapsen suojan on oltava suurempi kuin aikuisen. Näin ollen ei voida myöskään katsoa, että alle 18-vuotias voisi antaa pätevän suostumuksen seksuaalisen hyväksikäytön tai muun ihmiskaupan tarkoituksena olevan toiminnan kohteeksi joutumisesta. Lain esitöissä katsottiin, että ei ole tarpeellista lisätä erillistä suostumusta käsittelevää kohtaa säännökseen. (HE 34/2004 vp, 99–100.)

Suostumusta arvioitaessa tulee ottaa huomioon ulkoisten tekijöiden vaikutus sekä pohtia onko suostumus ollut mahdollista peruuttaa milloin tahansa. On otettava huomioon fyysiset ja psyykkiset tekijät, jotka estävät uhria irrottautumasta hyväksikäyttötilanteesta. Esimerkiksi erehdyttäminen, harhaanjohtavat lupaukset ja henkilötodistusten haltuunotto voivat antaa viitteitä pakkotyöstä. On myös mahdollista, että työsuhde vähitellen muuttuu pakkotyöksi, jos työntekijän mahdollisuuksia irtautua työsuhteesta rajoitetaan. Suostumusta arvioitaessa tulee arvioida työntekijän työn olosuhteita sekä työntekijään kohdistuvia toimia. (Roth 2010, 285–286.)

3.2 Törkeä ihmiskauppa

Rikoslain 25 luvun 3 a §:n (9.7.2004/650) mukaan

“Jos ihmiskaupassa

- 1) käytetään 3 §:ssä tarkoitettujen keinojen sijasta tai lisäksi väkivaltaa, uhkausta tai kavaluutta,
- 2) aiheutetaan tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila taikka näihin rinnastettavaa erityisen tuntuva kärsimystä,

3) rikos kohdistuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan lapseen tai henkilöön, jonka kyky puolustaa itseään on olennaisesti heikentynyt, tai

4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa (8.5.2015/564)

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava *törkeästä ihmiskaupasta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Törkeästä ihmiskaupasta tuomitaan myös se, joka alistaa toisen orjuuteen tai pitää toista orjuudessa, kuljettaa orjia tai käy kauppaa orjilla, jos teko kokonaisuutena arvostellen on törkeä.

Yritys on rangaistava.”

Törkeän ihmiskaupan säännökseen sisältyy neljä ankaroittamisperustetta. Ensimmäinen liittyy rikoksessa käytettyihin keinoihin. Teko voidaan katsoa törkeäksi, jos siinä käytetään perusmuotoisen ihmiskaupan pykälässä mainittujen keinojen sijasta tai lisäksi väkivaltaa, uhkausta tai kavaluutta. (HE 103/2014 vp, 10.) Tässä väkivallalla tarkoitetaan fyysisen voiman käyttämistä esimerkiksi kidutusta, väkivaltaista pahoinpitelyä, huumautusta, sitomista tai muuta uhrin toimintakyvyttömäksi tekemistä (Melander 2022). Uhkailu riittää myös täyttämään tunnusmerkistön. Kavaluudella tarkoitetaan erehdyttämistä, joka kuitenkin on vakavampaa kuin perusmuotoisessa ihmiskaupassa. Ensimmäinen ankaroittamisperuste koskee siis vain keinoja. (HE 103/2014 vp, 10.)

Toinen törkeän ihmiskaupan ankaroittamisperuste koskee tilanteita, jossa RL 25:3 määritetyllä teolla aiheutuu toiselle vakava ruumiinvamma, vakava sairaus, hengenvaarallinen tila tai muu vastaava erityisen vakava kärsimys joko tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden seurauksena (HE 103/2014 vp, 30). Tällaista erityisen vakavaa henkistä tai fyysistä kärsimystä on esimerkiksi tila, jossa uhri on joutunut laajan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, erittäin raskaaseen pakkotyöhön tai todella heikkoihin asumisoloihin (HE 34/2004 vp, 103). Vuonna 2015 vastaava ankaroittamisperuste poistettiin paritusta koskevasta säännöksestä. Tavoite oli vähentää ihmiskaupan ja parituksen tunnusmerkistöjen päällekkäisyyttä. (HE 103/2014 vp, 31.)

Teon kohdistuminen alle 18-vuotiaaseen tai henkilöön, jonka kyky puolustaa itseään on merkittävästi heikentynyt, on kolmas ankaroittamisperuste. Lakivaliokunta korosti, että lapsien lisäksi on muita erityisen haavoittuvia ryhmiä, joiden kohdalla täyttyy ankaroittamisperuste. Tällaisia ryhmiä ovat ne, joiden kyky puolustaa itseään on heikentynyt vammaisuuden vuoksi. (LaVM 4/2004 vp, 8).

Neljäs ankaroittamisperuste liittyy ihmiskaupan tekemiseen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa (HE 103/2014 vp, 31). Järjestäytynyt rikollisryhmä on tarkemmin määritelty rikoslaisissa.

Törkeän ihmiskaupan toisen momentin mukaan törkeästä ihmiskaupasta voidaan tuomita henkilö, joka altistaa toisen orjuuteen, pitää toista orjuudessa, kuljettaa orjia tai käy kauppaa orjilla. Teon täytyy lisäksi olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tämä toinen momentti poikkeaa ensimmäisestä momentista siinä, että se ei edellytä perusmuotoisen tekemuodon täyttymistä. Säännöksessä tarkoitettu orjuus on määritelty 1927 orjuutta koskevassa yleissopimuksessa (Sops 27/1927). Määritelmän mukaan orjuus on tilanne, jossa henkilö on omistusoikeuden tai siihen liittyvän oikeuden kohde. (HE 34/2004 vp, 105.)

4 IHMISKAUPAN LÄHIRIKOKSISTA

Ihmiskaupan lähirikoksia ovat esimerkiksi kiskonnantapainen työsyrjintä (RL 47:3a), paritus (RL 20:10), törkeä paritus (RL 20:11). Kiskonnantapaisessa työsyrjinnässä ei ole törkeää tekemuotoa, joten törkeissä tapauksissa sovellettavaksi tulee törkeä kiskonta (RL 36:7). Ihmiskaupan lähirikoksiksi mielletään myös seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (RL 20:8) ja laittoman maahantulon järjestäminen (RL 17:8). (Sahramäki ym. 2024, 56.)

4.1.1 Paritus

Rikoslain 20. luvun 10 §:n (8.7.2022/723) mukaan

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä

1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten taikka kahdeksaatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai sellaista seksuaalista tekoa varten, joka on omiaan vaarantamaan lapsen kehitystä,

2) vakiintuneena osana liiketoimintaansa majoittaa sellaiseen tekoon ryhtyvää ja siten olennaisesti edistää tekoa,

3) yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi jonkun sellaiseen tekoon ryhtymistä tietäen, että hänen toimintansa olennaisesti edistää teon toteutumista,

4) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai

5) viettelee jonkun sellaiseen tekoon,

on tuomittava parituksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Parituksen kriminalisoinnin suojelutavoite liittyy seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen sekä perustuslaissa määriteltyyn yksityiselämän suojaan. Paritusrikoksen yleisesti katsotaan liittyvän taloudelliseen hyötymiseen toisen prostituutiosta. Paritusrangaistussäännöksen ja ihmiskauppasäännöksen välisiä päällekkäisyyksiä on poistettu. (Koivukari ym., 2022, 41 ja 43–44.) Tästä esimerkkinä toimii painostamistekotavan poistaminen parituksen rangaistussäännöksestä ja sen lisääminen ihmiskaupan rangaistussäännökseen lain 2015 uudistuksessa. Tällä pyrittiin korostamaan sitä, että vakavammat toisen prostituutiota koskevat teot tulisi käsitellä ihmiskaupparikoksina. (HE 103/2014 vp, 49.)

Ihmiskauppa- ja paritusrikokset sisältävät samankaltaisia elementtejä ja ovat toistensa niin kutsuttuja lähirikoksia. Koivukari ym. nostavat esiin, että ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöön sisältyy alistussuhde. Paritusrikoksen tunnusmerkistöön alistussuhde ei taas sisälly. Paritusrikoksiin kuitenkin usein sisältyy toisen hyväksikäyttöä ja rajanvetoa ihmiskaupparikoksiin sisältyvän hyväksikäytön kanssa on ajoittain hankala tehdä. (Koivukari ym., 2022, 203–205.)

Koivukari ym. analysoivat tutkimusainestoa, joka koostui tapauksista, joissa ensisijainen syyte oli ihmiskauppa tai törkeä ihmiskauppa ja toissijaisena syytteenä on ollut paritus tai törkeä paritus. Tutkimusaineiston kautta selvisi, että selkeää linjaa siitä, mikä on ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttävää hyväksikäyttöä ja mikä taas parituksen. Esimerkiksi tapauksissa, joissa prostituution katsottiin tapahtuvan kohteen suostumuksesta ei nähty täyttävän ihmiskaupan tunnusmerkistöä. Suostumus prostituution kohteelta ei kuitenkaan aina ei tutkimusaineiston tapauksissa ollut aina ollut yksiselitteinen. Koivukari ym. nostavatkin esiin sen, että kyseessä olevissa tapauksissa oleva näkemys vapaaehtoisuudesta on altis kritiikille. (Koivukari ym., 2022, 204–206.)

4.1.2 Kiskonnantapainen työsyryntä

Suomen rikoslaissa työrikoksista säädetään luvussa 47. Suomessa kiskonnantapainen työsyryntä kriminalisoitiin vuonna 2004. Säädöksen tarkoitus on muun muassa turvata Suomen työmarkkinoilla heikossa asemassa olevia ulkomaalaisia työntekijöitä. (HE 151/2003 vp, 8.) Kiskonnantapaisen työsyryntän tunnusmerkistön täytyminen edellyttää, että työntekijä on asetettu työsyryntässä huomattavan epäedulliseen asemaan. Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa epäedullisia työaikoja tai todella alhaista palkkaa. Tunnusmerkistön täytyminen edellyttää, että toisen heikompaan asemaan käytetään tietoisesti hyväksi. (Jokinen ym. 2011, 42-43.)

Suomen rikoslain 47 luvun 3 a § mukaan kiskonnantapaiseen työsyryntään syyllistyy työnantaja tai tämän edustaja, ”jos työsyryntässä asetetaan työnhakija tai työntekijä huomattavan epäedulliseen asemaan käyttämällä hyväksi työnhakijan tai työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä, tekijä on, jolle teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava kiskonnantapaisesta työsyryntästä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Kiskonnantapaisen työsyryntän täytyminen edellyttää työsyryntän (RL 47:3) täyttymistä. Rikoslain 47 luvun 3 § mukaan ”Työnantaja tai tämän edustaja, joka työpaikasta ilmoittaessaan, työntekijää valitessaan tai palvelussuhteen aikana ilman painavaa, hyväksyttävää syytä asettaa työnhakijan tai työntekijän epäedulliseen asemaan

1) rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, perimän, vammaisuuden tai terveydentilan taikka

2) uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella,

on tuomittava työsyrynnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

Kiskonnantapainen työsyryntä ei kuitenkaan ole työsyrynnän törkeä tekomuoto, vaikka siinä onkin ankarampi rangaistusasteikko. Kiskonnantapainen työsyryntä on moitittavampi teko, koska siinä käytetään toisen heikkoa asemaa tahallisesti hyväksi. (HE 151/2003 vp, 16-17.) Kiskonnantapaisen työsyrynnän säädöksen tarkoitus on kasvattaa yhdenvertaisuutta ja suojata työsuhteen heikompa osapuolta. Tunnusmerkistössä mainitaan riippuvaisen aseman hyväksikäyttö, joten on selvää, että ihmiskaupan tunnusmerkistö on samankaltainen. Tunnusmerkistössä mainitaan ymmärtämättömyys ja tietämättömyys, jotka pätevät usein ulkomaalaisten työntekijöiden kohdalla. (HE 151/2003 vp, 8; Koivukari ym. 2022, 45.)

Ihmiskauppaa koskevan sääntelyn ja kiskonnantapaista työsyryntää koskevan säännöksen välinen suhde ei ole täysin selvä, sillä molemmat sisältävät samankaltaisia tunnusmerkistötekijöitä. Kiskonnantapaisen työsyrynnän tunnusmerkistössä mainittu ”käyttämällä hyväksi työnhakijan tai työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä” on samankaltainen ihmiskauppasäännöksessä tarkoitetun ”käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa” kanssa. Voidaan katsoa, että ero tulee olosuhteista, johon kohde joutuu. Ihmiskaupassa teon kohteen katsotaan joutuvan pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin, kun taas kiskonnantapaisessa työsyrynnässä teon kohde joutuu huomattavan epäedulliseen asemaan. Lainvalmisteluissa on pyritty rajaamaan niin, että kiskonnantapaisen työsyrynnän soveltamisala keskittyy ensisijaisesti palkanmaksuun ja työaikojen noudattamiseen, kun taas pakkotyö on määritelty kuuluvaksi ihmiskauppasäännöksen alaan. (Koivukari ym. 2022, 48.)

Tunnusmerkistöjä tarkastellessa on selvää, ettei kiskonnantapainen työsyryntä ole ihmiskaupan lievempi tekomuoto. Kiskonnantapaisen työsyrynnän taustalla olevassa työsyrynnän tunnusmerkistössä ei ole tarkkaan määritelty, mitä tarkoitetaan työntekijän saattamisella epäedulliseen asemaan. Yleensä kyse on minimipalkan alittamisesta, huonoista työehdoista tai heikoista työoloista, jotka eivät täytä pakkotyön tunnusmerkistöä. Lisäksi kiskonnantapainen työsyryntä ei edellytä ihmiskaupan tunnusmerkistössä olevien keinojen käyttöä. (Soukola 2009, 281.) Epäedullinen asema täyttyy helpommin kuin pakkotyön tunnusmerkistö, joten rajatapauksissa saattaa tapaus käännyä todennäköisemmin kiskonnantapaiseksi työsyrynnäksi kuin ihmiskaupaksi (Jokinen ym. 2011, 47). On myös hyvä huomioida, että kiskonnantapainen työsyryntä on joissain tilanteissa myös todella lähellä törkeän kiskonnann tunnusmerkistöä. Rajanveto näidenkin nimikkeiden välillä on vaikea. (Melander 2021.)

Kiskonnasta ja törkeästä kiskonnasta on säädetty rikoslain 36. luvussa. Rikoslain 36 luvun 6 §:n mukaan

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon:

- 1) myönnetyn luoton määrä, luottoaika ja luottosopimuksen muut ehdot;*
- 2) myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski;*
- 3) kulut luotonantajan sellaisista toimista, jotka kuuluvat huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn;*
- 4) luoton rahoittamisesta aiheutuneet tavanomaiset kulut;*
- 5) luottotoiminnan tavanomaiset yleiskulut.*

Törkeä kiskonta määritellään rikoslain 36. luvun 7 §:ssä seuraavasti:

Jos kiskonnassa

- 1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,*
- 2) aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa,*
- 3) rikoksenteijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa tai*
- 4) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti*

ja kiskonta on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä kiskonnasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Oikeuskäytännössä ihmiskauppaa koskevat syytteet ovat voineet kaatua, mutta nimenomaan tuomio on voinut tulla törkeästä kiskonnasta. Tapauksissa on katsottu, että ihmiskauppa ei ole täyttynyt pakkotyön osalta, mutta kyse kuitenkin on ollut huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelusta. (Koivukari ym. 2022, 215-216.)

Turun hovioikeuden ratkaisussa THO:2013:8 käsitellään työperäistä ihmiskauppaa laajasti. Erityisesti tapauksessa käsitellään käsitettä pakkotyöstä. Tapauksessa vastaajat olivat hankkineet heidän ravintoloihinsa kymmenen vietnamilaista työntekijää vuosina 2006–2012. Asianomistajat toimivat erilaisissa tehtävissä ravintoloissa. Asianomistajat joutuivat tekemään pitkiä päiviä ilman kunnollista palkkaa ajoittain jopa seitsemän päivää viikossa. Työntekijöitä peloteltiin, joten he olivat vastaajien kontrollin alaisuudessa. Asianomistajat olivat ulkomaalaisia, joten he eivät osanneet suomea ja lisäksi he olivat riippuvaisia työnantajista aina asunnosta lähtien. Hovioikeus päätyi siihen, että syytetyt olivat käyttäneet hyväkseen työntekijöiden heikkoa asemaa ja pakottaneet heidät työskentelemään olosuhteissa, jotka täyttivät monen asianomistajan kohdalla pakkotyön tunnusmerkit. (Turun HO, R 12/1529.) Tämä tuomio on yksi ensimmäisistä, joissa työperäistä ihmiskauppaa ja pakkotyötä käsitellään näin perusteellisesti oikeusasteissa.

5 KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISUT

5.1 KKO 2014:80

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2014:80 A tuomittiin törkeästä ihmiskaupasta, koska A oli värvännyt alaikäisen X:n saattaakseen tämän korvausta vastaan tapahtuvaan sukupuoliyhteyden tai siihen rinnastettavan seksuaalisen teon tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi (KKO 2014:80, kohta 5). Tapauksessa kysymyksenä oli, täyttikö A toiminnallaan ihmiskaupan vai törkeän parituksen tunnusmerkistön. Erityisesti ratkaisussa pohdittiin, miten tapausta tulisi tulkita, kun liikkumisvapautta ei ole rajoitettu.

Tapauksessa A oli käyttänyt X:ää hyväksi käyttämällä tekaistuja rikollisjengin nimissä tehtyjä uhkauksia. Uhkaukset kohdistuivat X:n ja hänen perheensä turvallisuuteen. Viesteihin liittyvän väkivallan uhalla A sai X:n vasten tahtoaan tarjoamaan seksipalveluita korvausta vastaan. A:n ja X:n suhde oli alun perin kaverisuhde, joka muuttui epätasapainoiseksi. A käytti hyväksi X:n nuoruutta ja hyväuskoisuutta. Seksipalveluiden tulot menivät lähes kokonaan A:lle. (KKO 2014:80, kohdat 14–17.)

Tapahtumasta ilmenneiden seikkojen perusteella A on käyttänyt pitkälle menevää määräämisvaltaansa X:ään, jonka seurauksena X on toiminut vasten omaa tahtoaan A:n haluamalla tavalla. (KKO 2014:80, kohta 27). A on myös ajoittain rajannut X:n liikkumista, mutta seksipalveluiden tarjoaminen ei ole perustunut liikkumisvapauden rajoittamiseen. X oli esimerkiksi ollut vapaasti poissa A:n vaikutuspiiristä pidempiäkin aikoja, mikä tarkoittaa sitä, että A:n kontrolli ei ollut niin voimakasta, että voitaisiin katsoa A:n ottaneen X:n valtaansa (KKO 2014:80, kohta 37). Kontrolli ei siis ole perustunut fyysiseen liikkumisvapauden rajoittamiseen, vaan pelotteluun ja manipulaatioon. Valtaan ottamisen voi perustua muuhunkin kuin fyysiseen vapaudenriistoon. Tämä kuitenkin edellyttää, että toisen määräysvaltaan ottaminen esimerkiksi vahvasti alistamalla tulee olla rinnastettavissa vakavuudeltaan fyysiseen vapaudenriistoon. Korkeimman oikeuden mukaan tapauksessa A on ottanut selkeän kontrollin X:stä, mutta ottaen huomioon tapaukseen liittyvät seikat, tapaus ei täytä tunnusmerkistökäsitteitä *ottaa valtaansa*. Tunnusmerkistökäsitteiden täytyminen olisi vaatinut vielä pakottavampaa ja tasoltaan fyysiseen vapaudenriistoon rinnastettavaa määräämisvallan käyttämistä. (KKO 2014:80, kohta 42)

Korkein oikeus katsoo, että väkivallan uhkan ja tekaistujen uhkausten avulla A on saanut X:n vasten tahtoaan tarjoamaan seksipalveluita korvausta vastaan. A on käyttänyt hyväkseen X:n ystävyyttä ja ymmärtämättömyyttä. Ajan myötä A:n toiminta on muuttunut käskyttävämmäksi saaden X:n tarjoamaan ja jatkamaan seksipalveluiden tarjoamista vasten tahtoaan. A on pitänyt taloudellisen hyödyn lähes kokonaan itsellään. A:n valta X:ää kohtaan on ollut laajempaa ja tehokkaampaa

sekä alistussuhde intensiivisempi ja kokonaisvaltaisempi kuin mitä parituksen tunnusmerkistö edellyttää. Korkein oikeus katsoo edellä kuvatun olevan ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitettua värväämistä. (KKO 2014:80, kohta 44.)

A:n teko kohdistui alaikäiseen ja teko perustui kavaluuteen ja väkivallan uhkaan. X:n nuoren iän (17-vuotta) ja henkisen painostuksen vuoksi, teko on ollut todella vahingollinen ja siitä saatu taloudellinen hyöty on ollut huomattava. Hyödyn A on pitänyt lähes kokonaan itsellään. Korkein oikeus katsoi, että teko täytti törkeän ihmiskaupan tunnusmerkistön. (KKO 2014:80, kohdat 49–54.)

5.2 KKO 2015:89

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2015:89 syytteen mukaan A oli värvännyt B:n privaattiesityksiin, joissa B oli tanssinut alasti asiakkaiden edessä. Syytteen mukaan A oli värvännyt B:n erehdyttämällä häntä yhtiönsä toiminnan luonteesta sekä käyttämällä hyväksi B:n turvatonta tilaa ja B:n riippuvaista asemaa A:han nähden. Syytteen mukaan tämä tapahtui aikavälillä 1.12.2003 - 28.5.2011. (KKO 2015:89.)

Lisäksi A oli syytteen mukaan värvännyt 17-vuotiaan C:n esiintymään privaatti- sekä striptease-esityksissä aikavälillä 1.11.2008 - 28.2.2009 (KKO 2015:89).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2015:89 on kysymys ihmiskaupan tunnusmerkistön täytymisestä (KKO 2015:89). On tärkeää huomata, että tekoajankohtina on ollut voimassa ihmiskaupan alkuperäinen säännös, jossa ei ollut mainittuna painostamista ihmiskaupan keinona. Lisäksi ihmiskaupan tekotapana ratkaisun aikaisessa lainsäädännössä oli ”ottaa toisen valtaansa”, joka korvattiin ”ottaa toisen määräysvaltaansa”. Nämä uudistukset tulivat ihmiskaupan rangaistussäännöksen vuonna 2015. Päätimme kuitenkin ottaa tämän korkeimman oikeuden ratkaisun osaksi opinäytetyötämme, sillä siinä käsitellään myös nykyisen lainsäädännön ihmiskaupan tunnusmerkistötekijöitä.

Korkeimmassa oikeudessa vedottiin tekotavoista B:n tapauksen osalta ainoastaan värväämiseen. Alemmat oikeusasteet olivat katsoneet selvitettyksi, että A oli erehdyttänyt B:tä työn luonteesta ja näin saanut B:n allekirjoittamaan mallisopimuksen. Selvitettyksi oli katsottu myös, että A oli uhannut levittää ottamiaan alastonkuvia B:stä sekä tietoja B:n toimimisesta striptease-esiintyjänä. Ja näin A oli painostanut B:n yksityisiin striptease-esityksiin, joiden aikana asiakkaat olivat saaneet koskea alastonta B:tä. Korkein oikeus katsoi, että näin toimimalla A:n toiminta täyttää värväämisen tekotavan ihmiskaupan rangaistussäännöksen tarkoittamalla tavalla. (KKO 2015:89, kohdat 14, 16 ja 17.)

Korkeimmassa oikeudessa tapauksen osalta oli ratkaistavana myös kysymys siitä, oliko tapauksessa kyseessä ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitettu seksuaalinen hyväksikäyttö. Korkein

oikeus toteaa lain esitöiden määrittelevän ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitetun seksuaalisen hyväksikäytön ulottuvan myös pornografisiin esityksiin. Edellytyksenä tälle on kuitenkin, että toiminnan tarkoituksena on laajuudeltaan prostituutioon rinnastettava hyväksikäyttö. Korkein oikeus katsoi toteennäytetyksi alempien oikeusasteiden tuomioiden perusteella, että B oli noin kahdeksan vuoden aikana toistuvasti esiintynyt yksityisissä striptease-esityksissä, joihin sisältyi B:n riisuuntuminen alasti. Esitysten aikana asiakkaat olivat koskettelleet B:tä seksuaalisesti. Korkein oikeus katsoi, että tällainen toiminta täyttää ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitetun seksuaalisen hyväksikäytön. (KKO 2015:89, kohdat 18–23.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2015:89 pohdittiin lisäksi, että täyttyykö tunnusmerkistössä tarkoitettu yhteys keinojen ja tekotavan välillä. Eli tässä tapauksessa erehdyttämisen ja värväyksen välillä. Korkein oikeus päätyi ratkaisuun, että tässä tapauksessa keinojen ja tekotavan vaadittu yhteys ei täyttynyt, sillä B ei ollut suostunut striptease-esityksiin työsopimusta tehdessä tapahtuneen erehdyttämisen johdosta. B:n suostuminen näihin esityksiin tapahtui korkeimman oikeuden näkemysten mukaan A:n painostaessa B:tä hänestä ottamallaan alastonkuvilla sekä muilla B:tä koskevilla arkaluonteisilla tiedoilla. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitettu värväminen tapahtui painostuksen johdosta eikä erehdyttämisen kautta. (KKO 2015:89, kohdat 26–28.) Korkein oikeus katsoi, että A ei ollut tapauksessa käyttänyt hyväksi B:n turvatonta tilaa tai riippuvaista asemaa. Korkeimman oikeuden mukaan B ei ole ollut tapahtumien aikaan A:han nähden ihmiskauppa rangaistussäännöksessä tarkoitetussa riippuvaisessa asemassa. Korkein oikeus kuitenkin otti kantaa jo ennakkoivasi siihen, että tämänkaltaisen painostamisen voitaisiin katsoa täyttävän 1.1.2015 voimaan tulleen ihmiskauppa säädöksen uudistuksen painostus keinon. (KKO 2015:89, kohdat 36–39.)

Korkein oikeus lopulta katsoi, että A ei ollut B:n tapauksessa syyllistynyt ihmiskauppaan. Korkeimman oikeuden mukaan A ei ollut ihmiskaupan tunnusmerkistössä tarkoitetulla tavalla erehdyttämällä tai käyttämällä hyväksi B:n riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa värvännyt B:tä esiintymään yksityisissä striptease-esityksissä. (KKO 2015:89, kohta 40.)

C:n osalta kyseessä oli alle 18-vuotiaaseen kohdistunut teko. Näin ollen teon täytyminen ei edellytä, että teossa on käytetty ihmiskaupan rangaistussäännöksessä mainittuja keinoja. Korkein oikeus katsoi, että A oli värvännyt C:n esiintymään striptease-esityksissä vedoten C:n kanssa tehdyn mallisopimuksen sitovuuteen. A oli erehdyttänyt C:tä työn luonteesta sopimusta tehdessä. Korkein oikeus katsoi, että A värväsi C:n toimimaan ihmiskaupan säännöksessä tarkoitetun seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Korkein oikeus katsoi, että A oli syyllistynyt asiassa ihmiskauppaan. (KKO 2015:89, kohdat 41, 50.)

5.3 KKO 2022:2

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2022:2 A oli houkutellut 26 thaimaalaista työntekijää Thaimaasta Suomeen antamalla harhaanjohtavia tietoja majoitusolosuhteista ja ansaitsemismahdollisuuksista. A oli kuljettanut, vastaanottanut ja majoittanut kaikki 26 thaimaalaista. A oli hyödyntänyt marjanpoimijoiden riippuvaista ja turvatonta asemaa. Asianomistajat joutuivat poimimaan sieniä ja marjoja pakkotyön kaltaisissa olosuhteissa, ja heidän majoituksensa oli järjestetty ihmisarvoa loukkaavalla tavalla. (KKO 2022:2.)

Tapauksessa korkein oikeus ensisijaisesti arvioi oliko A toiminta katsottava yhtenä vai useampana ihmiskaupparikoksena. Arvioinnissa ihmiskauppaa koskevan säännöksen tarkoitus ja suojattava oikeushyvä olivat isossa roolissa. Näiden oikeushyvien henkilökohtaisen luonteen vuoksi korkein oikeus katsoi, että ihmiskaupparikokset tulee yleisesti yksilöidä asianomistajakohtaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli rikos kohdistuu useaan eri henkilöön, tulee tapaukset arvioida erillisinä rikoksina. (KKO 2022:2)

Ratkaisua korkein oikeus perusteli oikeuskäytäntöön viittaamalla, jonka mukaan henkeen, kunniaan, vapauteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvat rikokset yksiköidään pääsääntöisesti asianomistajien määrän mukaan. Tällaiset rikokset loukkaavat voimakkaasti ihmisen henkilökohtaisia oikeuksia, joten korkeimman oikeuden tulkinnan mukaan teot tulee arvioida erillisinä niiden asianomistajien määrän mukaan. (KKO 2022:2, kohdat 12–13.)

Korkein oikeus painotti, että ihmiskaupanrangaistussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on suojella ihmisen itsemääräämisoikeutta ja vapautta. Tapauksessa katsottiin, että A:n toiminnan johdosta Thaimaasta Suomeen tulleet marjanpoimijat kokivat, etteivät velkasuhteen takia voineet poistua leiriltä. Ihmiskauppasäännöksen esitöissä tuodaankin esille, että riippuvaisen aseman hyväksikäyttö voi yhtä hyvin perustua psykologisiin keinoihin. A:n toiminnan katsottiin vaikuttavan jokaisen yksilön omaan vapauteen, mikä painottaa tapauksen kohdistumista jokaiseen uhriin henkilökohtaisesti. (KKO 2022:2, kohdat 14–16.) Korkein oikeus katsoi A:n syyllistyneen 26 ihmiskaupparikokseen (KKO 2022:2, kohta 17).

Rangaistusta määrätessä korkein oikeus totesi, että A:n toiminta ei ollut niin vakavaa kuin ihmiskaupan tyyppisissä tapauksissa. Uhrin eivät joutuneet seksuaalisen väkivallan uhriksi tai saaneet fyysisiä vammoja. (KKO 2022:2, kohta 23.) Asianomistajat olivat tapauksessa joutuneet ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin, mutta heidän vapautensa rajoittaminen johtui taloudellisesta ahdingosta ja tietämättömyydestä eikä fyysisestä pakottamisesta. A:n kuitenkin katsottiin suhtauneen välinpitämättömästi marjanpoimijoita kohtaan. (KKO 2022:2, kohdat 24-26).

Ihmiskaupan keinojen ja tekotapojen lukumäärä otettiin huomioon rangaistusta mitatessa. Asiassa huomioitiin myös se, että A:n toiminta liittyi alunperin lailliseen liiketoimintaan. A:n toiminta ei siis perustunut pyrkimykseen hyödyntää ihmiskauppaa liiketoiminnan pohjana. (KKO 2022:2, kohdat 26-27, 37.)

Korkein oikeus päätyi yhdestä ihmiskaupparikoksesta tuomittavan rangaistuksen olevan 10 kuukautta vankeutta. Tämä muodostaa yhteisen rangaistuksen pohjarangaistuksen. (KKO 2022:2, kohta 28.) Huomioon ottaessa 25 muuta ihmiskaupparikosta ja yksi törkeä petos kokonaisrangaistukseksi muodostui 1 vuosi ja 10 kuukautta vankeutta. Aikaisempaa oikeuskäytäntöä soveltaen rikosten välisen yhteyden takia rikosten lukumäärästä johtuva kokonaisrangaistuksen korotus oli pienempi. (KKO 2022:2, kohdat 30–31.)

Tapauksessa pohdittiin myös ehdollisen ja ehdottoman rangaistuksen välillä. Alle kahden vuoden rangaistus on mahdollista tuomita ehdollisena, mutta tässä tapauksen rangaistus oli lähellä kahta vuotta vankeutta ja teko oli vakava, mikä puoltaa ehdotonta vankeutta. A oli ensikertalainen, mutta hänen menettelynsä vakavuus, uhrien kärsimä suuri taloudellinen ja henkinen haitta painovat lopputuloksen ehdottoman vankeuden puolelle. (KKO 2022:2, kohdat 32–36.)

6 TULOKSET

Tutkimuksessamme analysoimme ihmiskauppaa koskevaa lainsäädäntöä sekä käsittelemme korkeimman oikeuden ratkaisuja. Lisäksi sivuamme ihmiskaupan ja sen lähirikosten, erityisesti parituksen sekä kiskonnatapaisen työsyrynnän, välistä rajanvetoa. Tutkimuksemme osoittaa, että ihmiskauppa on monimutkainen rikos, jonka tunnusmerkistön täytyminen edellyttää useiden elementtien yhtäaikaista toteutumista. Ihmiskauppa useasti mielletään kansainväliseksi, rajat ylittäväksi, järjestäytyneeksi rikollisuudeksi, mistä ei kuitenkaan tule ilmi se, että ihmiskaupan tunnusmerkistö voi täytyä lukuisilla eri tavoilla. Tästä hyvä esimerkki on korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2014:80, jossa 18-vuotias A oli värvännyt 17-vuotiaan ystävänsä saattaakseen tämän korvausta vastaan tapahtuvan sukupuoliyhteyden kohteeksi.

Ihmiskaupan tunnusmerkistö voidaan jakaa kolmeen eri osatekijään, joita ovat teossa käytetyt keinot, tekotapa ja teon tarkoitus. Kaikkien osatekijöiden on täytyttävä, jotta teko täyttää ihmiskaupan tunnusmerkistön. Lisäksi osatekijöiden välillä tulee olla selkeä yhteys. Keinojen tulee johtaa tekotapojen käyttämiseen. Keinoihin sisältyy esimerkiksi toisen riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö, toisen painostaminen, erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksi käyttäminen, ja korvauksen maksaminen toista määräysvallassa pitävälle henkilölle tai sellaisen korvauksen vastaanottaminen. Tekotapoja voivat olla toisen värvääminen, kuljettaminen, vastaanottaminen tai majoittaminen ihmiskaupan tarkoitusta varten. Toiminnan tarkoituksia ovat uhrin saattaminen pakkotyöhön, seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. Lisäksi ihmiskaupan pykälässä mainitaan yhtenä tarkoituksena uhrin saattaminen elinkaupan uhriksi.

KKO 2014:80 ratkaisussa korostettiin, että ihmiskauppa voi toteutua ilman fyysistä rajoittamista. Pelkkä uhrin psykologinen alistaminen ja manipulointi voivat riittää tunnusmerkistön täyttymiseen. Tapauksessa tekijä käytti hyväksi uhrin nuoruutta, ymmärtämättömyyttä ja riippuvaista asemaa hyväkseen saadakseen uhrin toimimaan vastoin tahtoaan. Tekijä käytti hyväksi uhrin pelkoa ja riippuvaista asemaa. Tämä kertoo siitä, että ihmiskaupan keinot ovat laajasti tulkittavissa. Tässä päätöksessä korkein oikeus katsoi, että uhri altistui tekijän tahtoon ilma fyysistä pakottamista. Vastaavia tilanteita tulkittaessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota uhrin psykologiseen ja sosiaaliseen asemaan.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2015:89 otettiin kantaa ihmiskauppasäädöksessä olevaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Ratkaisussa katsottiin, että asianomistajan esiintyminen maksullisissa seksuaalissävytteisissä striptease-esityksissä, joiden aikana asiakkaat ovat saaneet koskella alastonta asianomistajaa voidaan katsoa säännöksessä tarkoitetuksi seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Tähän tulokseen korkein oikeus päätyi sillä perusteella, että asianomistaja oli esiintynyt maksullisissa striptease-esityksissä kahdeksan vuoden aikana toistuvia kertoja. Toiminta on siis

ollut pitkäkestoista ja toistuvaa. Lisäksi ratkaisussa ilmeni hyvin se, miten ihmiskauppateossa täyttyy keinojen, tekotavan ja tarkoituksen olla yhteydessä toisiinsa, jotta teko voidaan katsoa ihmiskaupaksi. Kuitenkin, kuten on aiemmin mainittu, tässä ratkaisussa otettiin jo ennakoivasti kantaa nykymuotoiseen ihmiskaupan rangaistussäännökseen siltä osin, että teossa käytetty painostus voisi täyttää nykymuotoisen ihmiskaupan tunnusmerkistön mukaisen painostus keinon.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2022:2 otettiin kantaa ihmiskaupan arviointiin, kun saman tekijän hyväksikäytön kohteeksi joutui useita uhreja. Ratkaisu painotti ihmiskaupparikosten yksilöllisen arvioinnin merkitystä. Tutkittaessa ihmiskauppaa on otettava huomioon uhrien henkilökohtaiset kokemukset ja tekijän vaikutus jokaiseen uhriin erikseen. Tarkoituksena on suojella jokaisen uhrin henkilöllisiä oikeushyviä.

Korkeimman oikeuden ratkaisut ovat osoittaneet, että yksi keskeinen tekijä tunnusmerkistön täyttymisessä on uhrin haavoittuvainen asema kuten nuori ikä, taloudellinen ahdinko tai sosiaalinen eristyisyys. Ratkaisuissa kiinnitetään tarkasti huomiota myös uhrin itsemääräämisoikeuden rajoittamisen muotoon ja laajuuteen.

Tutkimuksessa havaitsimme, että ihmiskaupan ja sen lähirikosten välinen rajanveto ei ole helppoa. Parituksen ja ihmiskaupan rajanveto on hankalaa ja niiden välistä rajanvetoa on yritetty lainsäädännön muutoksilla selkeyttää. Molempiin rikoksiin sisältyy usein hyväksikäyttöä ja ihmiskaupan ja parituksen välinen rajanveto edellyttää tarkkaa tapauskohtaista harkintaa. Vakavat hyväksikäyttötapaukset tulisi arvioida lain esitöiden perusteella ihmiskaupparikoksina. Alistussuhde on osana ihmiskaupan tunnusmerkistötekijöitä, mutta usein myös paritusrikokset sisältävät jonkinasteista alistussuhdetta tekijän ja uhrin välillä. Tämäkin osaltaan hankaloittaa nimikkeiden välistä rajanvetoa.

Kiskonnantapaisella työsyrynnällä ja ihmiskaupalla on yhteisiä tunnusmerkistötekijöitä. Yhdistävänä tekijänä voidaan pitää uhrin riippuvaisen aseman hyväksikäyttöä, kun taas erottavana tekijänä uhrin kokemusta olosuhteiden vakavuudesta. Ihmiskauppa edellyttää uhrin joutumista pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. Kiskonnantapainen työsyryntä pääsääntöisesti liittyy työehtojen ja palkanmaksun laiminlyömiseen. Rajatapauksissa rajanveto nimikkeiden välillä vaatii kuitenkin tarkkaa tapauksen oikeudellista harkintaa. Pohdittavaksi tulee muun muassa rajanveto pakkotyön ja epäedullisen aseman välillä.

Voidaan todeta, että ihmiskaupan tunnusmerkistön täytyminen ja sen soveltaminen oikeuskäytännössä on monimutkainen prosessi. Jokaista ihmiskaupparikosta tulee oikeudessa arvioida tapauskohtaisesti, ottaen huomioon tapauksen erityispiirteet ja olosuhteet. Ihmiskaupan tunnistaminen vaatii tunnusmerkistön tulkinnanvaraisuuden takia syvällistä ymmärrystä uhrin tilanteesta ja tekijän toimista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oikeuskäytäntö ihmiskaupan osalta on vielä kehitysvaiheessa, mikä voidaan päätellä korkeimman oikeuden ratkaisujen määrästä. Ratkaisuja on tällä hetkellä olemassa kolme. Korkeimman oikeuden ratkaisut ovat kuitenkin alkaneet tuomaan linjauksia tunnusmerkistön tulkinnanvaraisuuteen.

Ihmiskaupan tunnusmerkistön täytyminen vaatii monien eri elementtien toteutumista. Lain esitöissä on vahvasti tuotu esille, että ihmiskauppa voi tapahtua ilman fyysistä rajoittamistakin. Tunnusmerkistötekijän toteutumiseen riittää, että uhri on psykologisesti alistettu tekijän valtaan. Säädöksen oikeudellinen tulkinta on laajaa ja jokainen yksittäinen tapaus vaatiikin tapauskohtaista analyysia.

Rajanveto ihmiskaupan ja sen lähirikosten, kuten parituksen ja kiskonnantapaisen työsyrrjinnän välillä on vaikeaa. Selkeä rajanveto on ensisijaista/tärkeää, jotta ihmiskauppaan syyllistyneet saavat asianmukaiset rangaistukset ja uhrit oikeudenmukaista sekä tasapuolista kohtelua. On tärkeää huomioida, että oikeuskäytäntö kehittyy jatkuvasti. Tällä hetkellä, kuten tiedotusvälineistä voidaan seurata, on vireillä useita ihmiskauppajuttuja eri vaiheissa. Nämä uudet ihmiskauppaa koskevat tapaukset tarjoavat varmasti lisää selvyyttä lainsäädännön soveltamiseen.

8 POHDINTA

Vaikka ihmiskauppaa koskeva lainsäädäntö on Suomessa vielä varsin nuorta, on sen soveltaminen voimakkaasti kehittymässä oikeuskäytännön myötä. Ihmiskauppa on piilorikollisuutta, mikä lisää sen tunnistettavuuden haasteellisuutta. Oikeuskäytännöstä käy ilmi, että ihmiskaupan tunnusmerkistö on mahdollista täytyä monella eri tavalla. Ihmiskaupparikosten tunnistaminen ja käsitteleminen edellyttää jatkuvaa koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä ihmiskaupan ilmenemismuodoista, etenkin yksittäisen poliisin tasolla. Tämä lisäisi ihmiskaupparikosten tunnistamista myös ihmiskaupparyhmän ulkopuolella päivittäisessä poliisitoiminnassa. Mielestämme ihmiskaupan tunnusmerkistö on varsin kattava, joten pykälän muokkaamisen sijaan tulisi keskittyä sen tulkinnan kehittämiseen. Vuonna 2021 Helsinkiin perustettu valtakunnallinen ihmiskaupparyhmä on merkki siitä, että suunta ihmiskaupan torjumisessa on oikea.

Ihmiskaupan tunnusmerkistö ei aina täyty samalla tavalla. Lain esitöissä ei tarkasti määritellä esimerkiksi yksittäisiä keinoja, vaan niissä on tulkinnanvaraisuutta. Mielestämme ihmiskaupan kaltaisessa rikoksessa tämä tulkinnanvaraisuus mahdollistaa oikeudenmukaisen arvioinnin kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Tulkinnanvaraisuuden avulla jokainen tapaus pystytään arvioimaan perusteellisemmin omien erityispiirteiden mukaisesti, mikä edistää oikeusjärjestelmän joustavuutta.

Ihmiskaupan tunnistaminen ja torjuminen vaatii yhteistyötä eri viranomaismaisten välillä. Uskomme, että yhteistyö parantaa viranomaisten välistä informaation kulkua, joka auttaa ihmiskaupan torjumisessa ja uhrien suojelemisessa. Voimme todeta, että tehokas puuttuminen ihmiskauppaan vaatii jatkuvaa koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä kaikille, jotka työskentelevät ihmiskaupan torjunnan parissa.

Tutkimuksessa on käytetty lähteinä lain esitöitä, korkeimman oikeuden ratkaisuja ja oikeuskirjallisuutta, mikä vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksessa on käsitelty kolmea korkeimman oikeuden ratkaisua ihmiskaupasta. Määrä on pieni, joten alempien oikeusasteiden ratkaisut voisivat tarjota lisää laajuutta ja ajankohtaista tietoa tutkimukseen. Halusimme kuitenkin keskittyä vain korkeimman oikeuden ratkaisuihin, koska ne ovat oikeuskäytännön kannalta kaikkein merkityksellisimpiä ja tavoitteena oli pitää tutkimus yksinkertaisena sekä selkeänä.

Jatkotutkimuksena ihmiskauppaan liittyen voisi tarkemmin käsitellä ihmiskaupan välistä rajanvetoa sen lähirikoksiin. Tässä tutkimuksessa vain sivusimme aihetta ja huomasimme, että siinä riittäisi käsiteltävää laajastikin. Toisena aiheena voisi tutkia tulevaisuudessa sitä, miten nämä korkeimman oikeuden ratkaisut ovat vaikuttaneet ihmiskauppaa koskevan lainsäädännön kehitykseen. Tällä hetkellä ratkaisuja on vähän, joten ihmiskauppaa koskeva lainsäädäntö on vielä jatkuvassa kehityksessä.

LÄHTEET

Aho, Annika & Smeds, Sini 2021: Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla: Edistävät ja estävät tekijät uhrin toipumiselle. Lapin ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

2011/36/EU, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta.

Hakkarainen, Juho & Herranen, Eveliina 2021: Näkökulmia ihmiskaupparikosten esitutkinnan haasteista ja valtakunnallisen ihmiskaupparyhmän tarpeellisuudesta. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Halttunen, Matias & Halttunen, Kati 2023: IHMISKAUPPA SUOMESSA: Suomen Pelastusarmeijan toimijoiden käsityksiä ihmiskaupasta, Diakonia ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

HE 151/2003 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 28/2003 vp) täydentämisestä.

HE 34/2004 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 103/2014 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 13/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki.

Jokinen, Anniina & Ollus, Natalia & Viuhko, Minna 2011. Ehdoilla millä hyvänsä. Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö Suomessa. HEUNI Publication Series No. 67. Helsinki.

Koivukari, Kristiina & Korkka-Knuts, Heli & Mahmood, Venus & Melander, Sakari 2022, Ihmiskauppa ja sen lähirikokset – Säännösten soveltamiskäytäntö. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.

KKO 2014:80.

KKO 2015:89

KKO 2022:2

LaVM 4/2004 vp, Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esityksestä (HE 34/2004 vp) laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Melander, Sakari 2021: RL 47: Työrikkokset. Teoksessa Tapio Lappi-Seppälä & Kaarlo Hakamies & Dan Helenius & Sakari Melander & Kimmo Nuotio & Timo Ojala & Ilkka Rautio 2022: Rikosoikeus. Alma Talent Oy. Päivitetty 25.5.2021.

Melander, Sakari 2022: RL 25: Vapautteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Tapio Lappi-Seppälä & Kaarlo Hakamies & Dan Helenius & Sakari Melander & Kimmo Nuotio & Timo Ojala & Ilkka Rautio 2022: Rikosoikeus. Alma Talent Oy. Päivitetty 25.1.2022.

Ihmiskauppatyöryhmän mietintö 63/2011, Oikeusministeriö

Roth, Venla 2010: Ihmiskaupasta suomalaisessa työelämässä. Oikeus 2/2010, s. 278–287.

Sahramäki, Iina & Willman-Koistinen, Minna & Kankaanranta, Terhi 2024: Ihmiskaupparikollisuuden esitutkinta poliisissa. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 145. Grano Oy.

Soukola, Krista 2009: Ihmiskauppa pakkotyöhön, s. 269-284 teoksessa Jalanko, Risto & Siiki, Marika: Kirjoituksia työoikeudesta. Helsingin hovioikeus 2009.

Tolvanen, Matti 2015: Rikosoikeus ja rikollisuuden tutkimus. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.) 2016: Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvostelusta. Edita Publishing Oy, 272–293.

Turun hovioikeus R 12/1529, 30.9.2013

Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan, ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. (SopS 71/2006)